

Peter Švec: Predstavenie konceptu civilných zborov

Navrhovaný systém zriadenia tzv. Civilných zborov Slovenska (skratka CzS) je súčasťou iniciatívy KDH na presadenie programu veľmi nekonvenčného, odvážneho, ale mimoriadne efektívneho integrovaného prístupu na zabezpečenie bezpečnosti a obrany štátu. Požiadavka na vytvorenie civilných zborov je neoddeliteľnou integrálnou súčasťou dobrovoľníckeho prístupu, z ktorého má cieľovo vychádzať moderný a nový mechanizmus vstupu do všetkých ozbrojených síl a zborov, ako aj formovania záloh pre všetky relevantné ozbrojené sily a zbory. Civilné zbory budú potom dôležitou súčasťou moderného a udržateľného systému krízového manažmentu.

Realizácia návrhu na vytvorenie CzS by umožnila, aby samotné ozbrojené sily mohli mať neporovnateľne vyváženejšiu štruktúru s priaznivejším pomerom medzi bojovými jednotkami, jednotkami bojovej podpory a jednotkami bojového zabezpečenia. Tým bude umožnená špecializácia ale zároveň sa vytvoria predpoklady na korekciu politických rozhodnutí v štruktúre ozbrojených síl z minulosti.

Ako má fungovať vstup do CzS? Každý občan, ktorý sa dobrovoľne rozhodne vstúpiť do CzS sa stane kadetom. Za nepľnoletých prihlášku podajú rodičia. Vstup a absolvovanie prípravného výcviku má byť umožnený už vo veľmi mladom veku, povedzme od 12-14 rokov. Trvanie prípravného výcviku by nemalo prekročiť 1 kalendárny mesiac prednostne v jednom intenzívnom bloku. Obsahom má mať výcvik výlučne nebojový charakter bez vojenských zbraní. Išlo by o akúsi kombináciu výcviku, ktorý absolvujú povedzme skauti, doplnenú o výcvik obsahovo podobný dobrovoľným hasičom, pričom určité časti výcviku môžu mať charakter prvej zdravotníckej pomoci. Výraznú časť majú tvoriť prvky výcviku v civilnej ochrane, doplnené o určité policajné pasáže, ale aj bloky prežitia a orientácie v teréne. Režim počas výcviku má pritom zostať striktné vojenský. Kadet nebude podľa konceptu absolvovať žiadny výcvik s vojenskou streleckou výzbrojou a nebude absolvovať taktický vojenský výcvik ani v najmenšej jednotke. Prvky ženíjných zručností sú užitočné pri riešení nevojenských ohrození a preto aj tieto majú byť zaradené do obsahu prípravy. Prípravný výcvik sa musí vykonávať podľa jednotnej a veľmi podrobne vypracovanej metodiky, spracovanej podľa požiadaviek najvyšších predstaviteľov všetkých ozbrojených síl a zborov. Riadiacimi inštruktormi výcviku majú byť prednostne vojaci, policajti alebo záchranári v zálohe, ktorí sa na túto úlohu dobrovoľne prihlásia a za činnosť musia dostávať odmenu. Aj neskoršie nasadenie či už kadetov, alebo aktivistov CzS má byť za finančnú odmenu. Členstvo v civilných zboroch má byť motivované aj inými formami, pretože je v najvyššom záujme bezpečnosti štátu. Je vysoký predpoklad, že v budúcnosti bude certifikát o členstve v CzS vyhľadávaným dokladom integrity uchádzača o zamestnanie pre zamestnávateľov.

Návrh systému je podmienený určitými predpokladmi, ktoré majú vychádzať z cieľového stavu. Základným predpokladom nového mechanizmu

je návrh na vytvorenie nadčasovej integrovanej štruktúry bezpečnostno-obranných štruktúr, ktorá by mala mať silný historický lokálpatriotický rozmer, ale aj rovnako silný občiansko-patriotický rozmer. Z toho dôvodu je návrh založený na vytvorení formácií CzS, viazaných na niečo ako ceremoniálne regióny Slovenska. Tieto majú vychádzať z historickej príslušnosti bez väzby na dobové politicko-správne členenie štátu. Každý dobrovoľník, ktorý sa rozhodne absolvovať prípravný výcvik pre CzS, čiže aj tí, ktorí sa neskôr stanú aktívnymi príslušníkmi ozbrojených síl a zborov, ako aj všetky zálohy budú mať svoju domovskú ceremoniálnu jednotku viazanú na miesto pôvodu. Cieľovo budú všetci absolvovať sľub a po dosiahnutí zákonného veku prisahu vernosti štátu v princípe vo svojom spádovom meste. Ďalšia prisaha už nebude potrebná. V prechodnom období si model vyžiada opatrenia, ktoré zabezpečia postupné dosahovanie cieľového stavu. Podrobnosti budú predmetom odborných diskusií.

Jedna z vážnych otázok je, prečo majú byť za túto koncepciu zodpovedné ozbrojené sily, keď výcvik aspirantov pre CzS má byť striktne nebojový a bez zbraní na riešenie nevojenských ohrození. Odpoveď je jednoduchá. V mierovom čase sú všetky ostatné ozbrojené aj neozbrojené zbory naplno vyťažované prevádzkovými úlohami či už policajného, záchranárskeho, spravodajského alebo ochranárskeho charakteru. Teda podstatou ich fungovania je denno-denná operatíva. Jedinou zložkou, ktorou štát disponuje a financuje ju pre prípad veľmi málo pravdepodobných ohrození sú ozbrojené sily. Práve táto zložka má najlepšie predpoklady na to, aby sa v mierovom čase časť jej personálu mohla venovať príprave záloh aj na riešenie všetkých ohrození. Čiže aj takých, kde budú ozbrojené sily vypomáhať ostatným ozbrojeným a neozbrojeným zborom pri riešení krízových, čiže nie denno-denných, situácií. Ozbrojené sily už v súčasnosti bežne vyčleňujú časť svojich ľudských zdrojov aj techniky na riešenie nevojenských ohrození. Tieto aktivity by mali pokračovať aj v novom navrhovanom systéme, akurát sa tak môže konať na podstatne úspornejšej a efektívnejšej úrovni. Profesionálni vojaci, policajti a záchranári budú v krízových situáciách poskytovať to, v čom sú dobrí - organizačné a riadiace schopnosti na riešenie krízy, ako aj techniku a špecifické zručnosti. Dobrovoľnícky, ale ozbrojenými silami za asistencie ostatných ozbrojených a neozbrojených zborov metodicky dobre pripravený zbor, zložený z občanov, ktorí majú vôľu aj motiváciu podieľať sa na úlohách pre všeobecné dobro, bude poskytovať prevažne vykonávateľské funkcie. Na plnenie vriec s pieskom v prípade povodní predstavuje vysoko vycvičený zbor profesionálov príliš drahé aktívum.

Druhá z vážnych otázok je, či by nebolo lepšie poskytnúť dobrovoľníkom pre mnohých atraktívny výcvik so zbraňami a v taktike. Odpoveď má viac rozmerov. Prvým rozmerom sú nákladové požiadavky na dodatočný a pre základné určenie nepotrebný výcvik so zbraňami. Strelba z rôznych druhov vojenských zbraní je oveľa nákladnejšia. Zbrane treba nakúpiť a udržiavať, na plnohodnotný výcvik by bola

potrebná vysoká spotreba munície. Taktický výcvik by si vyžadoval ešte vyššie náklady. Ďalším rozmerom je, že samotný výcvik so zbraňami má v sebe prirodzené riziká ohrozenia zdravia. Navyše, tento výcvik má najvyššiu hodnotu vtedy, keď sa vykonáva v zostave organickej jednotky, pripravenej na plnenie bojových úloh. Pritom po skončení výcviku by všetci jeho absolventi aj tak odchádzali do bežného civilného života a v predpokladanom nasadení budú využívané len ich zručnosti pre nevojenské ohrozenia. Taktický výcvik hoci len do úrovne roty by bol bez obnovy nepretržitým, cyklickým a zbytočným vyhadzovaním finančných zdrojov tak, ako v čase povinnej vojenskej služby. Pre časť aktivistov CzS bude možné nájsť doplnkové formy motivačného výcviku, vrátane strelby. Tieto aktivity by sa realizovali mimo základného rámca, poskytovaného všetkým záujemcom.

Cieľovo je možné očakávať, že výcvik ročne absolvuje niekoľko tisíc občanov, cieľovo aj viac ako 5-6 tisíc. Úžitok by mal byť obojstranný, tak pre spoločnosť ako aj pre kadeta. Napríklad harmonizácia pochodu jednotky formuje koordináciu. Orientácia v teréne, schopnosť prežitia napríklad v lese formuje odolnosť. Základy protipožiarnej výchovy, alebo prvej pomoci využije občan aj v bežnom živote. Aktivista s dobrou praktickou prípravou pri používaní prostriedkov civilnej ochrany dokáže pomôcť v prípade krízy aj svojmu okoliu a blízkym. Podobne bude užitočná schopnosť ovládania povedzme nafukovacích člnov pre prípad záplav. Tieto prvky výcviku sú pritom lacné a na rozdiel od plnohodnotného vojenského výcviku aj bezpečné. Do výcviku bude možné zaradiť aj určité ženíjné zručnosti, ako je stavba jednoduchých premostení, alebo ručné odminovacie postupy. V prípade vyslania jednotiek, zložených z príslušníkov CzS do mierových misií, ktoré si vyžadujú dodatočný výcvik, aktivisti budú musieť prechádzať doplnkovým výcvikom, napríklad aj v ovládaní niektorej vojenskej, prevažne ženíjnej nebojovej techniky. Výcvik si nemusí vyžadovať kasárne. Náklady na jednotku výstupu budú nízke.

Cieľovo by sa dobrovoľný vstup do CzS a absolvovanie prípravného výcviku, doplnený aspoň o jedno dobrovoľné nasadenie pri plnení úloh v nevojenských ohrozeniach pod kuratelou CzS, mohli stať podmienkou vstupu do všetkých ozbrojených síl a zborov. Podmienka dobrovoľného vstupu do CzS by mohla postupne platiť aj pre záujemcov o určité skupiny zamestnaní v štátnej a verejnej správe. Porovnateľné mechanizmy sú odskúšané v mnohých štátoch. Dobrovoľník sa aktivistom CzS stane až po úspešnom absolvovaní výcviku a získaní jednotlivých certifikátov potvrdzujúcich konkrétne zručnosti. Tieto by museli byť pravidelne obnovované.

Je to politická iniciatíva, už jej predloženie si vyžiada obrovskú politickú odvahu. Ibaže, realistickejšia a úspornejšia alternatíva neexistuje. Za menej sa inými mechanizmami nedá dosiahnuť viac. Faktom je, že osvojením projektu sa môže odstrániť pôda spod nesystémových, neštátnych, súkromných a spochybnitelných iniciatív.